

Hogyan folytatódott Bakonybél története Vidlics apát halála után?

Vidlics apát halálát követően – 1730 és 1768 között – 38 éven át nem választottak Bakonybélben apátot. Vidlics apát örökébe egymást követően két kormányzó lépett, akiknek a monostor továbbfejlesztésében semmi érdemleges szerepe nem volt. Kormányzóságuk alatt a Bakonybéli Apátságot gyakorlatilag Sajghó pannonhalmi főapát irányította a kinevezett intézők közreműködésével. (1), (4), (10)

Sajghó főapát közreműködésével a Bakonybéli Apátság 1734. szeptember 22-től Pesten folytatta tovább Vidlics apát által az Eszterházy család és az ugodai uradalom ellen elindított birtoksérelmi pert. A jogi processzus négy évig tartott. (10)

Az 1736. évi apátsági összeírás adatai szerint Bakonybélben már 36 család lakott. Nemzetiségi megoszlásuk: 23 szlovák, 12 magyar és 1 német család. Az összes család katolikus felekezeti volt. (4), (16)

Sajghó főapát a két kormányzói időszakot követően - 1736. március 26-án - a bakonybéli monostor sorsát a 33 éves, nagy műveltségű, erélyes, eszes és jámbor életű Pirnecker Emilián Jánosra bízta. Pirnecker az 1763-ig tartó 27 évi kormányzósága alatt az apátságot tisztes rangra emelte. (1), (2), (3)

A kormányzó működése alatt a pesti törvényszéken folytatott birtoksérelmi per 1737-ben lezárult. A Bakonybéli Apátság 650 öles erdőterületet hasíthatott ki Ugod határából. Az apátság javára kijelölt területen az Eszterházy család csupán Bakonyújvár (Podmaniczky vár) romjaihoz ragaszkodott. A

megegyezés szerint a határjeleket minden év Szent György napján (április 24-én) fel kellett újítani. 1738. május 6-tól kezdődött az új határjelek felállítása a Fekete-sédtől a Gerencéig, s a Bakonykoppányból a Bakonybélbe vezető út mentén. (10) Napjainkban is elgondolkodtató az ítélet végrehajtásának ilyen szigorú ellenőrzése. (*) Még ebben az évben újabb határpercek indultak, a kölcsönös sérelmeknek se vége, se hossza. Évtizedekig tartottak a pereskedések. (21)

A kormányzó 1740-ben új majorsági épületeket, istállókat emeltetett, kijavította az agyaglikai malmot, majd további téглаégető kemencét rakatott. (31)

Miközben folyamatban voltak a határpercek, zajlott az új monostor és a templom építése. 1749. május 10-én – a régi monostortól kissé délebbre – elhelyezték a barokk monostor épületének alapkövét. Május 25-én - az ekkorra ideérkező Sajghó főapát jelenlétében - kimérték az épület helyét. 1750. október végén a szerzetesek már átköltöztek az új épületbe. A monostor végső munkálatai csak 1752 májusában fejeződtek be. 1750. május 29-én, ugyancsak Sajghó főapát jelenlétében tették le a ma is álló barokk templom alapkövét. Ezen időben csak az apátság épülete volt bástyafallal körülvéve. A templom építését 1754-ben fejezték be. Ebben az évben felszerelték a Budapesten legyártott harangokat is. Sajghó főpap 1754. július 31-én megáldotta az új templomot és folytatódhatott a mohácsi ütközet után abbahagyott zsolozsmázás. Magyar nyelven hangzott el az avató beszéd. Orgonája azonban még nem volt a templomnak, kezdetben trombitákkal emelték az istentisztelet fényét. 1754-ben Sajghó főapát Bakonybéli Apátságnak kölcsönadta a pannonhalmi főmonostor raktárában tárolt, nem hordozható szobai kisméretű pedál nélküli orgonáját (ún. positivumot)

használatra, amíg ott az új hangszer el nem készült. 1758-ban szerelték fel a közel 60 évig működő új orgonát. Az 1760-as években már kilenc szerzetes élt itt. (1), (2), (3), (13), (16)

A 19. század közepéig három nyelven (magyarul, szlovákul, németül) folyt az istentisztelet és az igehirdetés. 1762-től megszűntek a szlovák nyelvű szentbeszédok. Ez valószínűleg a több évtizede betelepült szlovákok asszimilációjának következménye. A német nyelvű prédikációk megmaradtak. Értékes felfedezés a szlovák nyelvűségre, identitásra utaló ikonográfiai jel: a kalapos jó pásztor ábrázolása a szószéken. (29), (31)

A kormányzó sikeres faluépítését igazolta az 1754-es összeírás, amely adatai szerint a faluban már 70 család élt. (11) A falu további élete, formálódása ettől kezdve viszont már szorosan összefügg az erdővel, a fás terület kiterjedését, minőségét erőteljesen befolyásolja a lakosság gyarapodása. (21)

A hegyekről lezúduló eső következtében a Gerence-patak megáradt, gyakran elöntötte a monostor teljes területét. A monostor védelme érdekében a kőfalat 1759 és 1763 folyamán felújították. Ebben az évben kezdték meg a halastavak bővítését is. (16), (31) A kőkerítést az elmúlt évszázadokban többször átépítették, magasították. (*) Legutóbb, 2018. szeptember hó folyamán a Bakonybéli Apátság és az Önkormányzat eredményes együttműködésével befejeződött a Fő utca járdája mellett ledőlt kőkerítés újjáépítése kb. 30 m hosszan. A masszív, új kerítés mellett – a lakossági fórumon elhangzó kérésnek megfelelően – nagyobb helyet hagytak a járdának, így a Fő utcai kanyarban is biztonságosan – másfél

méter szélességben aszfaltozott járdán – közlekedhetnek a gyalogosok. (19)

Bakonybéli monostorban 1757 és 1760, majd pár évnyi tihanyi kitérő után 1764 és 1766, illetve 1776 és 1778 között –zajlott oktatás. Bakonybélben tanárok és növendékek is laktak. Valószínűleg itt a teológiai tanulmányokat megelőző filozófiai képzés folyt. (31)

1779. március végén, április elején hatalmas erdőtűz pusztított a település határában. Az apátsági erdő három napon át égett és majdnem a fele elpusztult. A tűz átterjedt az Eszterházy erdőre is. A következő évben - 1780. július 30-án, egy vasárnap, délelőtt 11 órakor – lángok jelentek meg a monostor tetőzetén. A faszindelyes tetőn rohamosan terjedt a tűz. Félreverték a harangokat, összefutott a falu népe, de oltásról szó sem lehetett. A tüzet élesztette a hatalmas szél is, fél órán belül a monostor és a templom lángokban állott. A templom környékén leégett 130 nádfedeles ház a hozzájuk tartozó gazdasági épületekkel együtt. Elégett az épületekben tárolt termés és az ólakban, istállókban veszték az állatok. A templom tornyában megolvadtak a harangok, a monostor padlásán tárolt gabona is elégett. A tűzvész okozta szörnyű pusztítást még fokozta, hogy néhány hónappal később, augusztus 21-én a tető nélkül maradt templomot egy irtózatos zápor teljesen eláztatta. A töméntelen víz következtében – mivel megrogytak a falak és a boltozatok – életveszélyessé vált az épület. Hatalmas károk keletkeztek, a falu romokban hevert. Az emberek életösztöne nem halt ki, a pannonhalmi főapátság anyagi segítségével hamarosan megkezdődött az újjáépítés. A templom helyreállítási munkálatai 1782 novemberéig tartottak. (2), (3), (4), (12), (21)

Habsburg II. József császár és magyar-cseh király 1782. január 12-én kiadott szekularizációs rendeletével több, tanítással gyógyítással vagy tudománnyal nem foglalkozó szerzetesrendet feloszlattott és a vagyonuk az állami Vallásalapba került. A Szent Benedek-rend pannonhalmi főapátságát 1786. november 14-én oszlatták fel, majd ezt követően – 1787. január 7-én – a Bakonybéli Apátság is megszűnt. A monostor történelmében újabb 20 éves törés következett be. A császár a halálos ágyán többek között a szerzetes-rendekre vonatkozó 1782. évi rendeletét is visszavonta. A Magyar Szent Benedek Rendet – így a Bakonybéli Apátságot is – Habsburg II. Ferenc császár- király 1802 decemberében állította vissza, és a közösség a középiskolai oktatást kapta elsődleges feladatául: tíz líceumban oktató-nevelő szolgálatot kellett vállalniuk. A Pannonhalmi Főapátság továbbra is megtartotta a Bakonybéli Apátságot. (4), (14), (15)